

Варто погодитись з А. М. Островерх, що «організаційно-практична діяльність Міжнародної організації праці проводиться згідно з методами її роботи та охоплює всі основні соціально-економічні проблеми праці та права людини» [5, с. 45].

В контексті нашого дослідження необхідно підкреслити, що МОП досить активно працює в Україні і реалізовує проекти, що стосуються аналізу стану соціальної політики, ринків праці, питань, спрямованих на розвиток соціального партнерства тощо. Водночас, наша держава ратифікувала значну кількість конвенцій, прийнятих МОП, що дозволило значно покращити правовий статус українських трудових мігрантів та, у свою чергу, зобов'язує Україну також дотримуватись основних міжнародних трудових прав.

Література:

1. Заплітна І. А., Вербічка З. А. Правовий статус трудового мігранта: проблеми захисту. *Держава та регіони*. Серія право. 2021. № 3(73). С. 46–50.
2. History of the ILO. URL: <https://www.ilo.org/about-ilo/history-ilo>
3. Інформація з сайту. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_895337/lang--en/index.htm
4. До 100-річчя Міжнародної організації праці URL: <https://pon.org.ua/novyny/6636-do-100-rchchya-mzhnarnodnoyi-organizaciyi-prac.html>
5. Островерх А. М. Вплив конвенцій Міжнародної організації праці на трудове право України в сучасний період. *Альманах міжнародного права*. 2020. Вип. 24. С. 43–50.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-463-7-101>

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ТА ПОКАРАННЯ ЗА МІЖНАРОДНІ ЗЛОЧИНИ: РОЗСТАНОВКА ЦІННІСНИХ АКЦЕНТІВ

Кузьмін Едуард Едуардович

*адвокат, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Невпинне з недавнього часу зростання кількості постійно триваючих і відверто цинічних нелюдських вчинків та разом по-справжньому

шокуючі масштаби їх трагічних наслідків лише за останні роки безперечно зумовили стрімкий ріст значного інтересу до тематики міжнародного гуманітарного та міжнародного кримінального права, водночас суттєво каталізувавши появу цілої низки модернових наукових публікацій, більшою мірою присвячених, зокрема, безпосередньо проблематиці відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права [9; 5], а також притягнення до відповідальності за міжнародні злочини [2].

Вельми показово, що вже навіть з першого погляду наочно вбачається, що переважна більшість з них, багато в чому, з одного боку, нині слугує своєрідною відповіддю-рефлексією на ті, сповнені надзвичайно важкою емоційною складовою, вкрай чутливі події сьогодення, а з іншого – пронизана наскрізь керівною ідеєю відновлення справедливості, відтак необхідності невідворотного і адекватного покарання винних за найтяжчі й найсерйозніші злочини. І це абсолютно природно. Втім, на наше особисте переконання, подібний меседж, вочевидь, умовно кажучи, «вербально» досить завуальований і зображений використанням вже доволі традиційного у міжнародному гуманітарному праві підходу, – через напівусталену наразі категорію «порушення міжнародного гуманітарного права» (нерідко і «його норм»), а також «відповідальності» за такі злочини.

Більш того, відчутним з-поміж іншого у такому контексті є не тільки звернення до широко розповсюдженої конструкції, яка й дійсно дістала сталого вжитку [3, с. 94], а й також роль і значення істотного впливу, зокрема міркувань М. Сассолі [16, с. 401], оскільки у більшості випадків першочергові судження здебільшого акцентують увагу на відповідальності держави, такою мірою, що подекуди спостерігається оперування поняттями «злочини держави» та «покарання держави за них» [9, с. 208], що, у свою чергу, безумовно наводить на абсолютно справедливую думку щодо доцільності та необхідності переосмислення відповідного [див. детальніше, наприклад: 4].

Примітно, що вищезазначені роздуми отримують своє власне логічне продовження і у прямих згадках-застереженнях стосовно «індивідуальної відповідальності конкретних індивідів [5, с. 216, 217] за міжнародні злочини (притягнення відповідних осіб до відповідальності за них)» [2, с. 8, 10], які також, незважаючи на наявність такого вже не менш хрестоматійного формулювання, як «індивідуальна кримінальна відповідальність за порушення міжнародного гуманітарного права» [6, с. 321], сприймаються достатньо неоднозначно та у своїй сукупності спрямовують до фундаментальних питань, які Б. Бонафе іменує «... взаємовідношення між державною та індивідуальною відповідальністю за міжнародні злочини ...» [12], а згодом і «... дуальною відповідальністю за них ...» [11].

Подібний термінологічний плюралізм надалі приводить до абсолютно раціонального питання про нюанси їх співвідношення, а, оскільки відповідна сфера, як дуже слушно зазначає Т. Л. Сироїд, вважається «національною прерогативою» [8, с. 48], особливої уваги набувають питання диференціації понять «відповідальність» та «покарання» [7, с. 257–258], а також специфіки їх концептуального розуміння [1, с. 170].

Не претендуючи на миттєву вичерпність станом на зараз існує лише прагнення вкотре повернутись і звернути увагу на питання, сформовані майже п'ятдесят років тому А. Россом про те, «... чи не є відповідальність зайвим кроком і чому б просто не сказати, що винна особа – це той, хто може або повинен бути покараний? ...» [15, с. 2–3]. Так, і хоча наразі мова і не йде про покарання та тотальне «викорінення» відповідальності як такої за мотивами Г. Гарта [14, с. 158 і далі], скоріше, таким чином формується пропозиція-твердження щодо того, чи не на часі повернення від вельми «абстрактного» до «більш конкретного», – такої добре відомої ще з часів Нюрнберзького [10] та Токійського [13] процесів фрази, як «переслідування та покарання»? ...

Література:

1. Антонюк Н. О. Концепції розуміння кримінальної відповідальності. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 170-175.
2. Браун А. А. Притягнення до відповідальності за міжнародні злочини: наднаціональний рівень. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. учасн. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 листоп. 2020 р.). Харків : Наук.-дослід. Ін-т публіч. політ. і соц. наук, 2020. С. 8-10.
3. Грушко М. В., Музика В. В., Федорова Т. С., Владишевська В. В. Міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. / за ред. О. В. Бігняка. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 136 с.
4. Зелінська Н. А. Розвиток та криза концепції міжнародного злочину держави. *Міжнародне право XXI століття: сучасний стан та перспективи розвитку* : *Liber Amicorum* з нагоди 60-ліття Василя Миколайовича Репецького / М. М. Микієвич, М. В. Буроменський, В. В. Гутник та ін. ; за ред. М. М. Микієвича. Львів : ЛА «Піраміда», 2013. С. 195-213.
5. Маньгора В. В., Горобець Л. С., Забелін Г. Т. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права. *Інформація і право*. 2024. № 1. С. 210-218.
6. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: Загальний курс : довід. вид. / упоряд. Е. Кюстер ; Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Київ : Делегація МКЧХ в Україні, 2020. 396 с.

7. Павлик Л. В. Диференціація кримінальної відповідальності, покарання та виконання покарання: особливості розмежування понять. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2015. Вип. 2. С. 256-265.

8. Сироїд Т. Л. Міжнародне кримінальне право : підруч. Харків : Право, 2023. 512 с.

9. Цевух А. І., Якимчук М. Ю., Градиська Ю. В. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 75, Ч. 3. С. 204-209.

10. Agreement for the Prosecution and Punishment of the Major War Criminals of the European Axis, and Charter of the International Military Tribunal. Signed at London, on 8 August 1945 / United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, United States of America, France, Union of Soviet Socialist Republics. *United Nations – Treaty Series*. 1951. No. 251. pp. 279-300. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.2_Charter%20of%20IMT%201945.pdf (Date of Access: 16.11.2024).

11. Bonafè B. I. Reassessing Dual Responsibility for International Crimes. *Sequência – Legal and Political Studies*. 2016. Vol. 37, No. 73. pp. 19-36.

12. Bonafè B. I. The Relationship Between State and Individual Responsibility for International Crimes. Leiden ; Boston : Martinus Nijhoff Publishers, 2009. 281 pp.

13. Charter of the International Military Tribunal for the Far East (19 January 1946). *Treaties and Other International Agreements of the United States of America (1776-1949)* / comp. by C. I. Bevans. Vol. 4; Multilateral (1946-1949). Department of State Publication, 1970. pp. 21-27. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.3_1946%20Tokyo%20Charter.pdf (Date of Access: 16.11.2024).

14. Hart H. L. A. Punishment and Responsibility: Essays in the Philosophy of Law / introd. by J. Gardner. 2nd ed. New York : Oxford University Press, 2008. 277 pp.

15. Ross A. On Guilt, Responsibility and Punishment. London : Stevens & Sons Limited, 1975. 183 pp.

16. Sassòli M. State Responsibility for Violations of International Humanitarian Law. *International Review of the Red Cross*. 2002. Vol. 84, No. 846. pp. 401-434.